

بررسی تأثیر ساز و کار راهبری شرکتی بر محافظه کاری

مشروط

کاوه پرندین^۱، مهرداد قنبری^۲، محمد درخشانی درخش^۳

تاریخ دریافت: ۹۵/۰۱/۲۴

تاریخ پذیرش: ۹۵/۰۵/۲۴

چکیده

محافظه کاری با ساز و کار راهبری شرکتی رابطه نزدیکی داشته و هر دو نقش مهمی در کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و کاهش هزینه‌های نمایندگی در قراردادها ایفا می‌کند. محافظه کاری می‌تواند رفتار فرصت طلبانه مدیریت شرکت در گزارشگری مالی را محدود نماید. هدف کلی این تحقیق بررسی تأثیر ساز و کار راهبری شرکتی بر محافظه کاری مشروط می‌باشد. در این تحقیق از اطلاعات ۱۲۵ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۲ استفاده گردیده است. در این تحقیق مولفه‌های مکانیزم راهبری شرکتی به عنوان متغیرهای مستقل و محافظه کاری مشروط به عنوان متغیر وابسته و سه متغیر اندازه شرکت، نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری و اهرم مالی به عنوان متغیرهای کنترلی در نظر گرفته شده اند. به منظور انجام این تحقیق یک فرضیه اصلی و چهار فرضیه فرعی ارائه گردید و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار آماری Eviews 8 و Spss 18 استفاده گردید. روش تحقیق از نوع همبستگی و با توجه به هدف کاربردی است. نتایج حاصل از فرضیات نشان می‌دهد که مکانیزم‌های راهبری شرکتی بر محافظه کاری مشروط تأثیر مثبت دارد.

واژه‌های کلیدی: ساز و کار راهبری شرکتی، مالکیت نهادی، مالکیت مدیریتی، مالکیت سهامداران

عمده، محافظه کاری مشروط.

طبقه‌بندی موضوعی: G34

^۱ مربی گروه حسابداری دانشگاه پیام نور و دانشجوی دکتری حسابداری، نویسنده مسئول، (Kparandin@gmail.com)

^۲ استادیار گروه حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه، (mehrdadghanbary@yahoo.com)

^۳ دبیر آموزش و پرورش همدان و دانشجوی دکتری حسابداری، (m.derakhshani2020@yahoo.com)

مقدمه

محافظه‌کاری از گذشته دور در تئوری حسابداری مطرح بوده و در عمل هنگام تهیه صورت‌های مالی به عنوان یکی از ابزارهای حمایت از حقوق مالکان اعمال می‌گردیده است. توجه پیوسته و مستمر به این مفهوم و اهمیت دادن به آن در تدوین استانداردهای حسابداری می‌تواند نشان دهنده آن باشد که بکارگیری و اعمال رویه‌های محافظه کارانه از ویژگی فزونی منافع بر مخارج برخوردار است (رشیدیان و همکاران، ۱۳۹۳).

حاکمیت شرکتی به عنوان مبحثی که بر موضوع راهبرد شرکت‌ها و حقوق سهامداران تأکید دارد، مطرح گردید و نقش آن در کاهش تضاد بین منافع سهامداران و مدیران است. این تضاد منافع اغلب با مسائل نمایندگی در ارتباط است که ناشی از دو علت اصلی است. یکی متفاوت بودن اهداف و ترجیحات مشارکت کنندگان در شرکت و دیگری ناقص بودن اطلاعات مشارکت کنندگان نسبت به عملکرد، دانش و ترجیحات یکدیگر است (بادآور نهندی و همکاران، ۱۳۹۰).

واتز (۲۰۰۳)، محافظه‌کاری را سازوکاری موثر در قراردادهای بین شرکت، اعتباردهندگان و سهامداران می‌داند که از اعتباردهندگان و سهامداران در مقابل فرصت طلبی‌های مدیریت محافظت می‌کند. واتز با مد نظر قراردادن تئوری نمایندگی، بیان می‌کند محافظه‌کاری ابزاری است که می‌تواند کارا تر شدن سازماندهی یک واحد تجاری و قراردادهای منعقد شده پیرامون آن را بدنبال داشته باشد.

تحقیقات متعددی درباره تأثیر ساختار مالکیت بر بهبود عملکرد شرکت انجام شده است که نشان دهنده توجه عمیق به موضوع ساختار مالکیت و سازوکارهای آن می‌باشد. در این تحقیق به بررسی تأثیر ساز و کار راهبری شرکتی بر محافظه‌کاری مشروط خواهیم پرداخت و بدنبال پاسخی این سوال هستیم که آیا مکانیزم راهبری شرکتی بر محافظه‌کاری مشروط در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر گذار است؟

مبانی نظری

در ادبیات مدیریت، حسابداری و مالی، نظریه‌های گوناگونی درباره نظام راهبری شرکتی وجود دارد. از جمله برجسته‌ترین این نظریه‌ها، می‌توان به نظریه نمایندگی جنسن و مک‌کلینگ

(۱۹۷۶)، نظریه مباشرتی دونالدسون و داویس (۱۹۹۱)، نظریه وابستگی منابع فیفر و سالانیک (۱۹۸۳) و نظریه ذینفعان فریمن و ورید (۱۹۸۳) نام برد. هر کدام از این نظریه‌ها از جنبه‌های گوناگونی به تعریف نظام راهبری شرکتی و ساز و کارهای آن پرداخته‌اند. به طور نمونه سالو (۲۰۰۸)، راهبری شرکتی را سیستمی برای حمایت از بازده سرمایه گذاری تامین کنندگان منابع مالی شرکت می‌داند. این تعریف اشاره به نظریه نمایندگی و تعریفی محدود از نظام راهبری شرکتی دارد. در یک تعریف کلی، نظام راهبری شرکتی قوانین، مقررات، ساختارها، فرایندها، فرهنگ‌ها و سیستم‌هایی است که موجب دست یابی به هدف‌های پاسخگویی، شفافیت، عدالت و رعایت حقوق ذینفعان می‌شود (حساس یگانه، ۱۳۸۵).

ذینفعان شرکت به وسیله نظام راهبری شرکتی بر شیوه اداره شرکت‌ها و استفاده کارآمد از منابع آن نظارت می‌کنند. برای اعمال اثربخش و کارای این نظارت، ساز و کارهای نظام راهبری شرکتی مطرح می‌شوند. از جمله ساز و کارهای نظام راهبری شرکتی، می‌توان به ساختار مالکیت، ترکیب اعضای هیات مدیره، تفکیک وظایف مدیرعامل از رئیس هیات مدیره، استقلال هیات مدیره، ساختار سازمانی چند بخشی، بازار کنترل خارجی، قوانین حمایتی سرمایه گذاران و کنترل‌های داخلی را نام برد (رحیمیان و همکاران، ۱۳۸۸).

محافظه‌کاری از ویژگی‌های بارز گزارشگری مالی است که طی قرن‌ها تئوری و عمل حسابداری را تحت تأثیر خود قرار داده است (باسو، ۱۹۹۷). علیرغم این تأثیر با اهمیت محافظه‌کاری، تعریف جامع و مورد توافق، همگان در مورد آن وجود ندارد. در یک طبقه بندی، بیور و رایان (۲۰۰۵) محافظه‌کاری حسابداری را به دو نوع محافظه‌کاری شرطی و محافظه‌کاری غیر شرطی تفکیک نمودند. محافظه‌کاری شرطی بیانگر این است که ارزش دفتری خالص دارایی‌ها در شرایط نامساعد کاهش می‌یابد، اما در شرایط مساعد افزایش نمی‌یابد و در شناسایی سریعتر زیان‌ها نسبت به شناسایی سودها نمود می‌یابد. این نوع محافظه‌کاری اخبار و اطلاعات موجود پس از ثبت اولیه دارایی‌ها و بدهی‌ها را هم در نظر می‌گیرد. در ادبیات محافظه‌کاری معیار دقیقی برای اندازه‌گیری این مفهوم وجود ندارد، اما در پژوهش‌های انجام شده در این حوزه چندین معیار برای اندازه‌گیری محافظه‌کاری ارائه شده است. از جمله این معیارها می‌توان به عدم تقارن زمانی سود، معیار مبتنی بر ارزش‌های

بازار و معیارهای مبتنی بر ارقام تعهدی را نام برد (کردستانی و امیر بیگی، ۱۳۸۷). معیار عدم تقارن زمانی سود توسط باسو (۱۹۹۷) مطرح گردید.

ارتباط بین محافظه‌کاری و نظام راهبری شرکتی مربوط به نقش هریک در کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و مشکلات نمایندگی می‌باشد. در این خصوص دو دیدگاه یعنی دیدگاه جانشین و دیدگاه مکمل وجود دارد. دیدگاه جانشین، محافظه‌کاری را وسیله‌ای جهت کاهش عدم اطمینان و عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و مالکان واحد تجاری می‌داند. بر اساس این دیدگاه در شرایط ضعیف بودن نظام راهبری در واحدهای اقتصادی، تقاضا برای محافظه‌کاری از طرف سهامداران و سایر ذینفعان برای کاهش عدم اطمینان و افزایش کیفیت اطلاعات حسابداری افزایش پیدا می‌کند. در این دیدگاه، شرکت‌های دارای نظام راهبری شرکتی قوی به دلیل وجود سایر سازوکارهای کنترل مدیریت، تقاضایی برای بکارگیری محافظه‌کاری توسط مدیریت ندارند. از جمله پژوهش‌هایی که این دیدگاه را تایید نموده اند می‌توان به لافوند و رویچودهای (۲۰۰۸)، لافوند و واتس (۲۰۰۸)، خان و واتس (۲۰۰۹)، و چی و همکاران (۲۰۰۹) اشاره نمود.

پیشینه پژوهش

بنی مهد و باغبانی (۱۳۸۸) در پژوهشی، اثر محافظه‌کاری حسابداری، مالکیت نهادی، اندازه شرکت و نسبت اهرمی بر زیان دهی شرکت‌ها در ۴۸ شرکت زیان ده از تابلو بورس اوراق بهادار تهران را برای دوره زمانی ۷ ساله ۱۳۸۰ الی ۱۳۸۶ مورد بررسی قرار داده‌اند. شاخص محافظه‌کاری در این پژوهش بر حسب ارقام تعهدی سنجیده شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که محافظه‌کاری حسابداری با زیان دهی شرکت رابطه مستقیم دارد. این موضوع از دیدگاه نظری پذیرفته شده است. هم چنین نتایج پژوهش بر وجود رابطه مستقیم میان اندازه شرکت و زیان دهی و رابطه معکوس میان نسبت اهرمی و زیان دهی تاکید دارد. نتایج نشان می‌دهد که مالکیت نهادی اثری بر زیان دهی شرکت ندارد.

ساسان مهرانی و همکاران (۱۳۸۹) در پژوهشی به بررسی رابطه نوع مالکیت نهادی و حسابداری محافظه کارانه پرداختند و به این نتیجه رسیدند که با افزایش سطح مالکیت نهادی، تمایل شرکت‌ها به استفاده از رویه‌های محافظه کارانه بیشتر می‌گردد.

سهراب استا (۱۳۹۰) در تحقیقی با عنوان «بررسی رابطه بین ساختار مالکیت و مدیریت سود» بیان نمود که تفاوت‌ها در ساختار مالکیت مدیریت سود را توجیه می‌کنند. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد رابطه منفی معناداری بین مالکیت نهادی و مالکیت مدیریت با مدیریت سود وجود دارد، اما بین مالکیت شرکتی و مدیریت سود رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

لیم (۲۰۰۹) در تحقیقی تحت عنوان بررسی رابطه محافظه کاری حسابداری با حاکمیت شرکتی از سه مدل برای سنجش محافظه کاری حسابداری استفاده کرد. او در یک دوره زمانی بین ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۲ میلادی و در بین شرکت‌های استرالیایی به این نتیجه رسید که یک ارتباط مثبت بین میزان مدیران مستقل در هیئت مدیره و محافظه کاری حسابداری در یک مدل از سه مدل مورد مطالعه وجود دارد.

تای و کونتیسک (۲۰۰۹) در تحقیقی تحت عنوان محافظه کاری حسابداری و ویژگی‌های کنترلی سهامداران در بورس تایلند و بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۶ و در ۳۳۱ شرکت دریافتند که شرکت‌های با استقلال اعضای هیئت مدیره و تمرکز مالکیت بیشتر (در این تحقیق، درصد اولین سهامدار عمده) محافظه کاری بیشتری دارند و شرکت‌های با اندازه بزرگ و هرم بالا محافظه کاری کمتری دارند. همچنین بین میزان مالکیت سهامداران نهادی و محافظه کاری رابطه ای دیده نشد.

احمد و دوئلمن (۲۰۱۳) در پژوهشی با عنوان اطمینان بیش از حد مدیریتی و محافظه کاری حسابداری به بررسی تأثیر اطمینان بیش از حد مدیریتی بر محافظه کاری شرطی و غیر شرطی پرداخته و همچنین، نقش نظارت خارجی قوی را بر این تأثیرات بررسی کرده‌اند و نشان دادند که اطمینان بیش از حد مدیریتی باعث کاهش محافظه کاری شرطی و غیر شرطی شده و نظارت خارجی قوی سبب کاهش تأثیر اطمینان بیش از حد مدیریتی بر محافظه کاری نمی‌گردد.

فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اصلی این تحقیق عبارتست از «ساز و کار راهبری شرکتی بر محافظه کاری مشروط در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر گذار است» و سایر فرضیات فرعی به شرح زیر می‌باشد.

فرضیه فرعی اول: مالکیت نهادی بر محافظه کاری مشروط در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر گذار است.

فرضیه فرعی دوم: مالکیت سهامداران عمده بر محافظه کاری مشروط در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر گذار است.

فرضیه فرعی سوم: مالکیت مدیریتی بر محافظه کاری مشروط در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر گذار است.

فرضیه فرعی چهارم: نسبت مدیران غیر موظف به هیات مدیره بر محافظه کاری مشروط در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر گذار است.

روش پژوهش

تحقیق حاضر از حیث هدف تحقیق کاربردی است و از نظر طبقه بندی بر مبنای روش و ماهیت از نوع تحقیقات همبستگی - علی است که با استفاده از داده های مشاهده شده انجام می شود.

ابزار گردآوری اطلاعات

اطلاعات مورد نیاز پژوهش از طریق مراجعه به صورت های مالی و یادداشت های همراه حسابرسی شده سالانه شرکت های نمونه که توسط سازمان بورس اوراق بهادار تهران ارائه شده، با استفاده از نرم افزار ره آورد نوین و مراجعه به سایت های مربوط به گزارش های مالی شرکت ها گردآوری شده و اطلاعات مربوط به تئوری تحقیق نیز از طریق مجلات، نشریات داخلی و خارجی گردآوری شده است.

متغیرهای پژوهش

متغیرهای این تحقیق به منظور آزمون فرضیه ها شامل متغیرهای مستقل، متغیرهای وابسته و متغیرهای کنترلی می باشد. در تحقیق حاضر مالکیت سهامداران نهادی (INS)، مالکیت سهامداران مدیریتی (MOS)، مالکیت سهامداران عمده (BLOCK) و نسبت مدیران غیر موظف به هیات مدیره (PEROUT DIR) متغیرهای مستقل و محافظه کاری مشروط (-CC ACM) در حسابداری به عنوان متغیر وابسته انتخاب شده است. متغیرهای کنترلی در این تحقیق اندازه شرکت (SIZE)، اهرم مالی (LEV) و نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به

ارزش دفتری (MB) می‌باشد، این متغیرها در مطالعه به منظور فرض بر اثر گذاری آن‌ها بر نسبت پرداخت سود در نظر گرفته شده‌اند. هر یک از متغیرهای تحقیق و نحوه‌ی محاسبه‌ی آن‌ها در نگاره ۱ آمده است.

محافظه کاری مشروط

برای اندازه‌گیری محافظه کاری مشروط از اقلام تعهدی غیر عملیاتی انباشته استفاده می‌شود. زیرا که به اعتقاد ژانگ (۲۰۰۸) اخبار بد مرتبط با شرکت در اقلام تعهدی غیر عملیاتی منعکس و انباشته می‌شوند.

متغیرهای کنترلی

اندازه شرکت (SIZE) یکی از فاکتورهای درونی شرکت‌ها که بر ساختار مالکیت و محافظه کاری شرکت تأثیر می‌گذارد اندازه شرکت می‌باشد که در این پژوهش از طریق لگاریتم طبیعی ارزش بازار حقوق صاحبان سهام محاسبه می‌شود. $\log \sum \text{equity}$

اهرم مالی (LEV) اهرم مالی بیانگر آن است که شرکت تا چه حد به تامین مالی از طریق ایجاد بدهی (استقراض) به جای افزایش سرمایه متکی است. نسبت‌های اهرمی، ابزارهایی جهت تعیین میزان احتمال قصور (ناتوانی) شرکت در ایفای تعهدات مربوط به بدهی‌ها است.

نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری (MB) در این تحقیق نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری از تقسیم ارزش بازار حقوق صاحبان سهام بر ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام به دست می‌آید.

نگاره (۱): نحوه اندازه گیری متغیرهای عملیاتی تحقیق

متغیر	متغیر	تعریف عملیاتی متغیرها	نماد	نحوه محاسبه متغیرهای تحقیق
وابسته	محافظة کاری	محافظة کاری مشروط	CC-ACMi,t	$CC-ACMi,t = \frac{NACC_{i,t}}{TA_{i,t}} (-1)$
مستقل	ساختار مالکیت	مالکیت نهادی	INS	به نسبت سهام عادی در اختیار سرمایه گذاران نهادی (گروهی هستند که می توانند از طریق انجام معاملات عمده، تأثیر شگرفی بر سمت و سوی حرکت بازار داشته باشند (منبع: کانون نهادهای سرمایه گذاری ایران)) اطلاق می شود.
		مالکیت مدیریتی	MOS	درصد سهام نگهداری شده توسط اعضای هیات مدیره از کل سرمایه
		مالکیت سهامداران عمده (سرمایه گذاران نهادی، لزوماً سهامداران عمده نیستند)	BLOCK	درصد سهام نگهداری شده توسط اجزای شرکت های سهامی از کل سرمایه است.
		نسبت مدیران غیر موظف به هیات مدیره	PERODIR	از طریق نسبت تعداد مدیران غیر موظف به کل اعضا به دست می آید
کنترلی	شاخص ها	اندازه شرکت	SIZE	(log (equity
		نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری	MB	$\frac{\text{market value of equity}}{\text{BOOK value of equity } it}$
		اهرم مالی	LEV	$LEV = \frac{\text{liability}}{\text{asset}}$

مدل کلی فرضیه اصلی اول

$$CC - ACMi,t = \beta_0 + \beta_1INS + \beta_2BLOCK + \beta_3MOS + \beta_4PEROUTDIR + \beta_5SIZE + \beta_6MB + \beta_7LEV + \varepsilon$$

مدل ۱ جهت آزمون فرضیه فرعی اول

$$CC - ACMi,t = \beta_0 + \beta_1INS + \beta_2SIZE + \beta_3MB + \beta_4LEV + \varepsilon$$

مدل ۲ جهت آزمون فرضیه فرعی دوم

$$CC - ACMi,t = \beta_0 + \beta_1BLOCK + \beta_2SIZE + \beta_3MB + \beta_4LEV + \varepsilon$$

مدل ۳ جهت آزمون فرضیه فرعی سوم

$$CC - ACMi,t = \beta_0 + \beta_1MOS + \beta_2SIZE + \beta_3MB + \beta_4LEV + \varepsilon$$

مدل ۴ جهت آزمون فرضیه فرعی چهارم

$$CC - ACMi,t = \beta_0 + \beta_1PEROUTDIR + \beta_2SIZE + \beta_3MB + \beta_4LEV + \varepsilon$$

جامعه آماری و حجم نمونه پژوهش

جامعه آماری این تحقیق کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. برای انتخاب نمونه آماری تحقیق، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار که از سال ۱۳۸۸ تا پایان سال ۱۳۹۲ فعالیت داشته‌اند و دارای ویژگی‌های زیر می‌باشند، انتخاب گردیده است.

۱. سال مالی شرکت منتهی به پایان اسفند ماه باشد.
 ۲. از شرکت‌های فعال در صنایع بیمه‌ای، بانکی و سرمایه‌گذاری و واسطه‌گری مالی نباشند.
 ۳. شرکت‌ها نبایستی سال مالی خود را در طی دوره‌های مورد نظر تغییر داده باشند.
 ۴. اطلاعات مربوط به متغیرهای انتخاب شده در این تحقیق را دارا باشند.
 ۵. طی دوره‌های مورد نظر خرید و فروش سهام داشته باشند.
- بنابراین، از بین شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تعداد ۱۲۵ شرکت دارای شرایط لازم برای انتخاب آنها بعنوان نمونه آماری در نظر گرفته شد.

یافته‌های پژوهش

الف: آمار توصیفی

در ابتدا آماره‌های توصیفی داده‌های تحت مطالعه محاسبه می‌گردد. نگاره شماره ۲ آمار توصیفی متغیرهای مدل را نشان می‌دهد که شامل اطلاعات مربوط به میانگین، بیشینه و کمینه و انحراف معیار می‌باشد. همچنین برای بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها، از آزمون کولموگروف اسمیرنف استفاده شده است. نتایج حاصل از خروجی نرم افزار SPSS نشان می‌دهد که Sig همه داده‌ها بیشتر از ۵ درصد ($P\text{-value} > 0.05$) و داده‌ها از توزیع نرمال تبعیت می‌کنند.

نگاره (۲): آمار توصیفی متغیرهای مدل

متغیر	واسته	مستقل	کنترلی
متغیر وابسته	محافظة	مستقل	کنترلی
متغیر	محافظة	ساختار مالکیت	شاخص
متغیر	محافظة	مالکیت	نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری
نماد	CC-ACM	مالکیت	نسبت مدیران غیر موظف به هیات مدیره
مشاهدات	۶۲۵	مالکیت	اندازه شرکت
کمینه	-۰/۰۵	BLOCK	SIZE
بیشینه	۱/۳۸۴	INS	۶۲۵
میانگین	۰/۳۳۵	MOS	۶۲۵
انحراف معیار	۰/۷۰۴	مدیریتی	MB
k-s	۰/۶۲۵	سهامداران صده	۶۲۵
sig	۰/۵۱۳	PEROUT DIR	LEV
		۰/۱۱۱	۶۲۵
		۰/۹۹۹	۶۲۵
		۰/۶۵۵	۶۲۵
		۰/۱۱۱	۶۲۵
		۰/۱۰۳	۶۲۵
		۰/۳۱۵	۶۲۵
		۰/۰۷۴	۶۲۵
		۰/۵۳۳	۶۲۵

ب: آزمون دیکي فولر تعمیم یافته جهت مانایی متغیرها، بررسی ناهمسانی واریانس و آزمون F لیمر و آزمون هاسمن

آزمون دیکي فولر تعمیم یافته جهت مانایی متغیرها

در این تحقیق، قبل از این که مدل خودرگرسیون تخمین زده شود، از آزمون مانایی برای تمامی سری‌های زمانی استفاده شده است. اگر سری زمانی مورد مطالعه مانا نباشد، به دلیل بروز مشکل رگرسیون کاذب، امکان استفاده از مدل‌های خودرگرسیونی وجود ندارد. برای آزمون مانایی، از آزمونهای ریشه واحد استفاده شده است. یکی از رایج‌ترین آزمون‌های تشخیص ریشه واحد، آزمون دیکي - فولر تعمیم یافته است، که در این تحقیق از آزمون مذکور استفاده شده است. نگاره ۳ آزمون دیکي فولر تعمیم یافته جهت مانایی متغیرها را نشان می‌دهد.

نگاره (۳): نتایج آزمون مانایی متغیرها

متغیر	آماره	p-value
CC-ACM	۶۲۵	۰/۰۰۰
INS	۶۲۵	۰/۰۰۲
MOS	۶۲۵	۰/۰۰۳
BLOCK	۶۲۵	۰/۰۰۰
PEROUT DIR	۶۲۵	۰/۰۰۰
SIZE	۶۲۵	۰/۰۰۰
MB	۶۲۵	۰/۰۰۰
LEV	۶۲۵	۰/۰۰۰

متغیرهای ذکر شده p-value کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد بنابراین فرض صفر رد می‌شود و متغیرها مانا هستند.

بررسی ناهمسانی واریانس

نگاره ۴ نتایج آزمون ناهمسانی وایت را نشان می‌دهد.

نگاره (۴): نتایج آزمون ناهمسانی وایت

نتیجه	P-Value	احتمال	مقدار آماره	شرح	فرضیات
نا همسانی واریانس	$P < 0/05$	0/000	۳۸/۸۴۱	F-statistic	فرضیه فرعی ۱
		0/000	۹۰/۴۷۶	Obs*R-squared	
همسانی واریانس	$P \geq 0/05$	0/0667	۲۹/۱۷۳	F-statistic	فرضیه فرعی ۲
		0/0521	۹۲/۷۴۴	Obs*R-squared	
نا همسانی واریانس	$P < 0/05$	0/000	۴۰/۱۶۹	F-statistic	فرضیه فرعی ۳
		0/000	۸۳/۱۹۷	Obs*R-squared	
همسانی واریانس	$P \geq 0/05$	0/0635	۳۳/۴۹۷	F-statistic	فرضیه فرعی ۴
		0/0757	۷۹/۱۷۴	Obs*R-squared	

در فرضیه فرعی اول و سوم با توجه به اینکه آماره این آزمون‌ها در سطح ۵ درصد معنادار نیست، بنابراین فرض همسانی واریانس رد شده و ناهمسانی واریانس جملات اخلاقی پذیرفته می‌شود.

آزمون F لیمر و آزمون هاسمن

نگاره ۵، آزمون F لیمر و آزمون هاسمن را نشان می‌دهد.

نگاره (۵): آزمون F لیمر و آزمون هاسمن

فرضیات	آماره لیمر F	احتمال	p-value	نتیجه	آماره هاسمن	احتمال	p-value	نتیجه
فرضیه فرعی ۱	۵/۳۷۹	۰/۰۰۰	$P < ۰/۰۵$	داده‌های تابلویی	۹/۱۳۵	۰/۰۰۰	$P < ۰/۰۵$	اثرات ثابت
فرضیه فرعی ۲	۶/۲۸۳	۰/۰۰۰	$P < ۰/۰۵$	داده‌های تابلویی	۱۰/۳۹۷	۰/۰۰۰	$P < ۰/۰۵$	اثرات ثابت
فرضیه فرعی ۳	۴/۹۸۲	۰/۰۰۰	$P < ۰/۰۵$	داده‌های تابلویی	۹/۰۱۵	۰/۰۰۲	$P < ۰/۰۵$	اثرات ثابت
فرضیه فرعی ۴	۷/۱۱۵	۰/۰۵۶	$P \geq ۰/۰۵$	داده‌های تلفیقی	-	-	-	-

در فرضیه فرعی چهارم با توجه به اینکه مقدار p-value به دست آمده از آزمون F لیمر برابر با ۰/۰۵۶ می‌باشد، فرض صفر تایید می‌شود ($p\text{-value} \geq ۰/۰۵$) و روش داده‌های تلفیقی پذیرفته می‌شود. همچنین با توجه به مقدار p-value به دست آمده نیازی به انجام آزمون هاسمن نمی‌باشد. همچنین در سایر فرضیات با توجه به اینکه مقدار p-value به دست آمده از آزمون F لیمر برابر با صفر می‌باشد، فرض صفر رد شده ($p\text{-value} < ۰/۰۵$) و روش داده‌های تابلویی پذیرفته می‌شود. همچنین با توجه به مقدار p-value به دست آمده از آزمون هاسمن کوچکتر از ۰/۰۵ می‌باشد، فرض صفر آزمون هاسمن رد شده و روش اثرات ثابت پذیرفته می‌شود.

ج: آزمون فرضیات پژوهش

آزمون فرضیه اصلی

سازوکار راهبری شرکتی بر محافظه‌کاری مشروط در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر گذار است. مدل بررسی فرضیه به شرح زیر است.

$$CC - ACM_i, t = \beta_0 + \beta_1 INS + \beta_2 BLOCK + \beta_3 MOS + \beta_4 PEROUT DIR + \beta_5 SIZE + \beta_6 MB + \beta_7 LEV + \varepsilon$$

این فرضیه طبق فرضیات ذیل مورد آزمون قرار می‌گیرد.

فرضیه فرعی اول

مالکیت نهادی بر محافظه کاری مشروط در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر گذار است.

$$CC - ACM_{i,t} = \beta_0 + \beta_1INS + \beta_2SIZE + \beta_3MB + \beta_4LEV + \varepsilon$$

نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه فرعی اول در نگاره ۶ نشان داده شده است.

نگاره (۶): نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه فرعی اول

متغیر وابسته محافظه کاری مشروط (CC-ACM)				
متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	p-value
C	۰/۵۷۶	۰/۳۷۰۵	۴/۰۷۱۲	۰/۰۰۰
INS	۱/۰۴	۰/۰۹۱۲	۲/۸۷۵	۰/۰۰۸
SIZE	۰/۷۸۵	۰/۴۷۰۵	۲/۰۱۹	۰/۰۰۳۸
BM	۱/۱۴	۰/۹۷۰۳	۱/۹۹۹	۰/۰۷۵۸
Lev	۰/۹۲۸	۰/۶۸۷	۳/۲۷۴	۰/۰۰۰
آماره دوربین واتسون		۱/۹۸۴	Adjusted R-squared	
Prob (F-statistic)		۰/۰۰۰	۰/۴۹۳۲	

با توجه به نتایج حاصل از آزمون مدل رگرسیون در نگاره ۶، مشاهده می‌شود که مقدار احتمال مربوط به آماره F که بیانگر معنی دار بودن کل رگرسیون است، برابر ۰/۰۰۰ بوده و حاکی از آن است که مدل در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار می‌باشد. ضریب تعیین تعدیل شده R^2 برابر ۰/۴۹۳۲ بوده و بیانگر این مطلب است که تقریباً ۴۹٪ از تغییرات متغیر وابسته با متغیرهای مستقل مدل قابل تبیین است که نشان دهنده قدرت توضیح دهنده‌گی خوب رگرسیون است. همچنین آماره دوربین واتسون برابر با ۱/۹۸۴ می‌باشد که این مقدار در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ نشان از عدم خود همبستگی بین متغیرها می‌باشد. همانگونه که در نگاره ۶ ملاحظه می‌شود، ضریب متغیر مستقل مالکیت نهادی (INS) برابر با ۱/۰۴ و احتمال آن ۰/۰۰۸ می‌باشد. با توجه به آماره t و احتمال این متغیر، نتایج نشانگر معنی داری این ضریب در سطح خطای ۵ درصد می‌باشد. این یافته‌ها نشان می‌دهد که مالکیت نهادی بر محافظه کاری مشروط تأثیر گذار است.

فرضیه فرعی دوم

مالکیت سهامداران عمده بر محافظه کاری مشروط در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر گذار است. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه فرعی دوم در نگاره ۷ نشان داده شده است.

$$CC - ACM_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 \text{BLOCK} + \beta_2 \text{SIZE} + \beta_3 \text{MB} + \beta_4 \text{LEV} + \varepsilon$$

نگاره (۷): نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه فرعی دوم

متغیر وابسته محافظه کاری مشروط (CC-ACM)				
متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	p-value
C	۱/۹۱	۱/۳۳	۲/۱۹۲	۰/۰۰۸۶
BLOCK	۰/۶۹۰۵	۰/۳۷۸	۳/۵۳۷	۰/۰۰۱۳
SIZE	۱/۰۸۵	۰/۸۴۷	۴/۱۷۲	۰/۰۰۰۱
BM	۰/۳۶۲	۰/۳۸۸	۲/۲۲۸	۰/۰۰۹۷
Lev	۰/۶۷۹۲	۰/۱۹۰۳	۳/۳۹۶	۰/۰۰۰
آماره دورین واتسون		۱/۸۵۸	Adjusted R-squared	
Prob (F-statistic)		۰/۰۰۰	۰/۴۲۳	

با توجه به نتایج حاصل از آزمون مدل رگرسیون به شرح نگاره ۷، مشاهده می‌شود که مقدار احتمال مربوط به آماره F که بیانگر معنی دار بودن کل رگرسیون است برابر ۰/۰۰۰ بوده و ضریب تعیین تعدیل شده R^2 برابر ۰/۴۲ بوده و بیانگر این مطلب است که تقریباً ۴۲٪ از تغییرات متغیر وابسته با متغیرهای مستقل مدل قابل تبیین است که نشان دهنده قدرت توضیح دهندگی خوب رگرسیون است. همچنین آماره دورین واتسون برابر با ۱/۸۵۸ می‌باشد که این مقدار در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ نشان از عدم همبستگی بین متغیرها می‌باشد. همانگونه که در نگاره شماره ۷ ملاحظه می‌شود، ضریب متغیر مستقل مالکیت سهامداران عمده (BLOCK) برابر با ۰/۶۹۰۵ و احتمال آن ۰/۰۰۱۳ می‌باشد. با توجه به آماره t و احتمال این متغیر، نتایج نشانگر معنا دار بودن این ضریب در سطح خطای ۵ درصد می‌باشد. براساس این یافته‌ها، فرض دوم مبنی بر تأثیر مستقیم و معنادار مالکیت سهامداران عمده بر محافظه کاری مشروط پذیرفته می‌شود.

فرضیه فرعی سوم

مالکیت مدیریتی بر محافظه کاری مشروط در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر گذار است. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه فرعی سوم در نگاره شماره ۸ نشان داده شده است.

$$CC - ACM_{i,t} = \beta_0 + \beta_1MOS + \beta_2SIZE + \beta_3MB + \beta_4LEV + \varepsilon$$

نگاره (۸): نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه فرعی سوم

متغیر وابسته محافظه کاری مشروط (CC-ACM)				
متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	p-value
C	۲/۸۸۵	۰/۹۹۴	۲/۹۰۰۸	۰/۰۰۰۸
MOS	۰/۰۳۹	۰/۰۱۹	۰/۲۳۰۵	۰/۰۰۷۷
SIZE	-۰/۳۲۶	۰/۱۸۳	-۱/۷۸۴	۰/۰۰۴۶
BM	۰/۰۱۰۱	۰/۰۰۵۸	۱/۷۲۴۱	۰/۰۰۴۹
Lev	۰/۱۵۶۹	۰/۱۷۴	۰/۹۰۲۲	۰/۰۰۷۳
آماره دوربین واتسون		۱/۷۹۳	Adjusted R-squared	
Prob (F-statistic)		۰/۰۰۰	۰/۶۲۷	

با توجه به نتایج حاصل از آزمون مدل رگرسیون به شرح نگاره فوق، مشاهده می‌شود که مقدار احتمال مربوط به آماره F که بیانگر معنی دار بودن کل رگرسیون است، برابر ۰/۰۰۰ بوده و حاکی از آن است که مدل در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار می‌باشد. ضریب تعیین تعدیل شده R^2 برابر ۰/۶۳ بوده و بیانگر این مطلب است که تقریباً ۶۳٪ از تغییرات متغیر وابسته با متغیرهای مستقل مدل قابل تبیین است، که نشان دهنده قدرت توضیح دهندگی نسبتاً خوب رگرسیون است. همچنین آماره دوربین واتسون برابر با ۱/۷۹۳ می‌باشد که این مقدار در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ نشان از عدم خود همبستگی بین متغیرها می‌باشد. همانگونه که در نگاره ۸ ملاحظه می‌شود، ضریب متغیر مستقل مالکیت مدیریتی (MOS) با ۰/۰۳۹ و احتمال آن ۰/۰۰۷۷ می‌باشد. با توجه به آماره t و احتمال این متغیر، نتایج نشانگر معنی داری این ضریب در سطح خطای ۵ درصد می‌باشد. این یافته‌ها نشان می‌دهد که مالکیت مدیریتی بر محافظه کاری مشروط تأثیر گذار است. در نتیجه فرضیه تحقیق پذیرفته می‌شود.

فرضیه فرعی چهارم

نسبت مدیران غیر موظف به هیات مدیره بر محافظه کاری مشروط در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر گذار است. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه فرعی چهارم در نگاره ۹ نشان داده شده است.

$$CC - ACM_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 PEROUT DIR + \beta_2 SIZE + \beta_3 MB + \beta_4 LEV + \varepsilon$$

نگاره (۹): نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه فرعی چهارم

متغیر وابسته محافظه کاری مشروط (CC-ACM)				
متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	p-value
C	۰/۱۴۴	۰/۰۵۹	۲/۴۱۵	۰/۰۰۰۹
PEROUT DIR	۱/۰۰۹	۰/۰۵۸	۱۷۲/۴	۰/۰۰۰
SIZE	-۰/۰۶۱	۰/۰۱۰۶	-۵/۷۷۷	۰/۰۰۰
BM	۰/۰۸۰۱	۰/۰۳۷۵	۲/۱۳۳	۰/۰۰۳۱
Lev	۰/۵۶۴۹	۰/۰۳۱۴	۱۷/۹۳	۰/۰۰۰
آماره دورین واتسون		۱/۵۳۱۸	Adjusted R-squared	
Prob (F-statistic)		۰/۰۰۰	۰/۴۹۴۱	

با توجه به نتایج حاصل از آزمون مدل رگرسیون به شرح نگاره فوق، مشاهده می‌شود که مقدار احتمال مربوط به آماره F که بیانگر معنی دار بودن کل رگرسیون است، برابر ۰/۰۰۰ بوده ضریب تعیین تعدیل شده R^2 برابر ۰/۴۹ بوده و بیانگر این مطلب است که تقریباً ۴۹٪ از تغییرات متغیر وابسته با متغیرهای مستقل مدل قابل تبیین است، که نشان دهنده قدرت توضیح دهندگی خوب رگرسیون است. و آماره دورین واتسون برابر با ۱/۵۳۱۸ می‌باشد که این مقدار در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ نشان از عدم خود همبستگی بین متغیرها می‌باشد. همانگونه که در نگاره ۹ ملاحظه می‌شود، ضریب متغیر مستقل نسبت مدیران غیر موظف به هیات مدیره (PEROUT DIR) ۱/۰۰۹ و احتمال آن ۰/۰۰۰ می‌باشد. با توجه به آماره t و احتمال این متغیر، نتایج نشانگر معنی داری این ضریب در سطح خطای ۵ درصد می‌باشد. این یافته‌ها نشان می‌دهد که نسبت مدیران غیر موظف به هیات مدیره بر محافظه کاری مشروط تأثیر گذار است. در نتیجه فرضیه تحقیق پذیرفته می‌شود. نگاره ۱۰ خلاصه نتایج تحقیق را نشان می‌دهد.

نکته (۱۰): خلاصه نتایج تحقیق

نوع رابطه	p-value	آماره t	انحراف استاندارد	ضریب	فرضیات و مدل اندازه گیری
					فرضیه اصلی (فرضیه اصلی پیرامون همان سازه اصلی است که مطرح شده است و فرضیه‌های فرعی نیز بر ابعاد آن سازه اصلی دلالت دارد).
					این فرضیه طبق فرضیات ذیل مورد آزمون قرار می‌گیرد.
					INS & BLOCK & MOS & PEROUT DIR & CC - ACM
					مدل اصلی $CC - ACM_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 INS + \beta_2 BLOCK + \beta_3 MOS + \beta_4 PEROUT\ DIR + \beta_5 SIZE + \beta_6 MB + \beta_7 LEV + \epsilon$
مستقیم و معنا دار	۰/۰۰۸	۲/۸۷۵	۰/۰۹۱۲	۱/۰۴	INS & CC - ACM
					فرضیه فرعی ۱
					مدل فرعی ۱ $CC - ACM_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 INS + \beta_2 SIZE + \beta_3 MB + \beta_4 LEV + \epsilon$
مستقیم و معنا دار	۰/۰۰۱۳	۳/۵۳۷	۰/۳۷۸	۰/۶۹۰۵	BLOCK & CC - ACM
					فرضیه فرعی ۲
					مدل فرعی ۲ $CC - ACM_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 BLOCK + \beta_2 SIZE + \beta_3 MB + \beta_4 LEV + \epsilon$
مستقیم و معنا دار	۰/۰۰۷۷	۰/۲۳۰۵	۰/۰۱۹	۰/۰۳۹	MOS & CC - ACM
					فرضیه فرعی ۳
					مدل فرعی ۳ $CC - ACM_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 MOS + \beta_2 SIZE + \beta_3 MB + \beta_4 LEV + \epsilon$
مستقیم و معنا دار	۰/۰۰۰	۱۷۲/۴	۰/۰۵۸	۱/۰۰۹	PEROUT DIR & CC - ACM
					فرضیه فرعی ۴
					مدل فرعی ۴ $CC - ACM_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 PEROUT\ DIR + \beta_2 SIZE + \beta_3 MB + \beta_4 LEV + \epsilon$

نتیجه گیری

هدف کلی تحقیق بررسی تأثیر ساز و کار راهبری شرکتی بر محافظه‌کاری مشروط در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که در این تحقیق از متغیرهای مالکیت نهادی، مالکیت مدیریتی، مالکیت سهامداران عمده و نسبت مدیران غیر موظف به هیات مدیره به عنوان مولفه‌های ساختار مالکیت استفاده گردیده است تا تأثیر این متغیرهای مستقل بر محافظه‌کاری مشروط مورد بررسی قرار گیرد. به طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که مالکان نقش نظارتی کمتری در تصمیم‌گیری‌های شرکت در خصوص مدیریت سود داشته‌اند. بنابراین

سهامداران ناظران فعالی هستند که از طریق کاربرد بیشتر رویه‌های محافظه کارانه، مدیران را به گزارش سود، با کیفیت بالاتر تشویق می‌کنند.

همانگونه که در نگاره ۶ (نتایج حاصل از فرضیه اول) ملاحظه می‌شود، ضریب متغیر مستقل مالکیت نهادی (INS) برابر با ۱/۰۴ و احتمال آن ۰/۰۰۸ می‌باشد. با توجه به آماره t و احتمال این متغیر، نتایج نشانگر معنی داری این ضریب در سطح خطای ۵ درصد می‌باشد. این یافته‌ها نشان می‌دهد که مالکیت نهادی بر محافظه کاری مشروط تأثیر گذار است. همچنین همانگونه که در نگاره ۷ ملاحظه می‌شود، ضریب متغیر مستقل مالکیت سهامداران عمده (BLOCK) برابر با ۰/۶۹۰۵ و احتمال آن ۰/۰۰۱۳ می‌باشد. با توجه به آماره t و احتمال این متغیر، نتایج نشانگر معنا بودن این ضریب در سطح خطای ۵ درصد می‌باشد. براساس این یافته‌ها، فرض تحقیق مبنی بر تأثیر مستقیم و معنادار مالکیت سهامداران عمده بر محافظه کاری مشروط پذیرفته می‌شود. همانگونه که در نگاره شماره ۸ ملاحظه می‌شود، ضریب متغیر مستقل مالکیت مدیریتی (MOS) با ۰/۰۳۹ و احتمال آن ۰/۰۰۷۷ می‌باشد. با توجه به آماره t و احتمال این متغیر، نتایج نشانگر معنی داری این ضریب در سطح خطای ۵ درصد می‌باشد. این یافته‌ها نشان می‌دهد که مالکیت مدیریتی بر محافظه کاری مشروط تأثیر گذار است. در نتیجه فرضیه تحقیق پذیرفته می‌شود و در نهایت همانگونه که در نگاره ۹ ملاحظه می‌شود، ضریب متغیر مستقل تنوع مرتبط در محصول ((PEROUT DIR) ۱/۰۰۹ و احتمال آن ۰/۰۰۰ می‌باشد. با توجه به آماره t و احتمال این متغیر، نتایج نشانگر معنی داری این ضریب در سطح خطای ۵ درصد می‌باشد. این یافته‌ها نشان می‌دهد که نسبت مدیران غیر موظف به هیات مدیره بر محافظه کاری مشروط تأثیر گذار است. در نتیجه فرضیه تحقیق پذیرفته می‌شود.

نتایج حاصل از این فرضیه با نتایج مرادزاده فرد و همکاران (۱۳۹۰)، مهرانی و همکاران (۱۳۸۹)، چی، لیو و دانگ (۲۰۰۷) مطابقت دارد. همچنین نتایج حاصل از این فرضیه با احمد دونلمن (۲۰۰۵) مبنی بر عدم رابطه بین میزان مالکیت سهامداران نهادی و محافظه کاری، مغایرت دارد.

منابع

- استا، سهراب. (۱۳۹۰). «بررسی رابطه بین ساختار مالکیت و مدیریت سود»، مجله پژوهش‌های حسابداری مالی، سال سوم، شماره دوم، صص ۹۳-۱۰۶.
- بادآور نهنندی، یونس، برادران حسن زاده، رسول، و محمودزاده باغبانی، سعید. (۱۳۹۰). «بررسی رابطه بین برخی مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی و محافظه کاری در گزارشگری مالی»، مجله تحقیقات حسابداری و حسابرسی، شماره ۹، صص ۱۸۰-۱۶۰.
- بنی مهد، بهمن، و باغبانی، تهمنه. (۱۳۸۸). «اثر محافظه کاری حسابداری، مالکیت دولتی، اندازه شرکت و نسبت اهرمی بر زیان دهی شرکت»، فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره ۵۸، صص ۵۳ الی ۷.
- حساس یگانه، یحیی. (۱۳۸۵). «حاکمیت شرکتی در ایران»، حسابرس، شماره ۳۲، صص ۳۹-۳۲.
- رحیمیان، نظام الدین، صالح نژاد، سیدحسن، و سالکی، علی. (۱۳۸۸). «رابطه میان برخی سازوکارهای حاکمیت شرکتی و عدم تقارن اطلاعاتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران»، بررسی‌های حسابداری، شماره ۵۸، صص ۸۹-۷۱.
- رشیدی، مینا، پاک مرام، عسگر، و بیک زاده، جعفر. (۱۳۹۳). «رابطه بین مالکیت دولتی و محافظه کاری شرطی حسابداری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران»، مجله پژوهش حسابداری، شماره ۱۴، صص ۷۹-۶۱.
- کردستانی، غلامرضا، و امیریگی لنگرودی، حبیب. (۱۳۸۷). «بررسی رابطه عدم تقارن زمانی سود و MTB به عنوان دو معیار ارزیابی محافظه کاری»، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ش ۱۹، صص ۸۹-۱۰۶.
- مهرانی، ساسان، مرادی، محمد، و اسکندر، هدی. (۱۳۸۹). «رابطه نوع مالکیت نهادی و حسابداری محافظه کارانه»، مجله پژوهش‌های حسابداری مالی، سال دوم، شماره اول صص ۴۷-۶۲.
- Ahmad, A. S, & Duellman. (2013). Managerial over confidence and accounting conservatism , Journal of Accounting Research, Vol 51, No1, pp1-30.
- Basu, S. (1997). The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings , Journal of accounting and economics, 24 (1) , 3-37.
- Beaver, W. H. , S. G. Ryan. (2005). Conditional and Unconditional Conservatism: Concepts and Modeling , Review of Accounting Studies, 10, 269-309.
- Chi, Wuchun, Liu, Chiawen. And Wang Taychang. (2009). What Affects Accounting Conservatism: A Corporate Governance Perspective, Journal of Contemporary Accounting & Economics, Vol 5 (1) , pp. 47-59.

- Dargendiou, Christina , McLeay , Stuart and Raonic , Irana. (2009). ownership , Investor protection and Earnings Expectation , [http:// www. ssrn. com](http://www.ssrn.com).
- Donaldson, L. , & Davis, J. H. (1991). Stewardship theory or agency theory: CEO governance and shareholder returns , Australian journal of management, 16 (1) , 49-64.
- Freeman, R. E. , & Reed, D. L. (1983). Stockholders and stakeholders: A new perspective on corporate governance .California Management Review, 25 (3) , 88-106.
- Givoly D, Hayn C. (2000). The Changing Time-series Properties of Earnings, Cash Flows and Accruals: Has Financial Reporting Become More Conservative? , Journal of Accounting and Economics; 29: 287-320.
- Jensen, M. C. , & Meckling, W. H. (1976). " Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure " , Journal of financial economics,3 (4) , 305-360.
- Khan, M. , & Watts, R. L. (2009). Estimation and empirical properties of a firm-year measure of accounting conservatism. Journal of Accounting and Economics, 48 (2) , 132-150.
- Lafond, R. , Watts, R. L. (2008). The Information Role of Conservatism, The Accounting Review, 83, 447-478.
- Lim, Roslinda. (2009). The Relationship Between Corporate Governance and Accounting Conservatism The University of New SouthWales.
- Roychowdhury Sugata and Watt. Ross , L. (2006). Asymmetric timeliness of Earnings Market to Book and Conservatism in financial Reporting , Journal of Accounting and Economic , Vol. 44 , PP. 2-31.
- Thai, Kriengkrai, and Kuntisook, Kiatniyom. (2009). Accounting Conservatism and Controlling Shareholder Characteristics: Empirical Evidence from Thailand , [www. ssrn. com](http://www.ssrn.com).
- Watts R. (2003). Conservatism in Accounting Part I; Explanations and Implications, Accounting Horizons; 17: 207-221